

Thomas H. MCGLASHAN, Christopher J. KEATS

BEN

(prevod 2. poglavja iz knjige istih avtorjev, *Schizophrenia: Treatment Process and Outcome*. Washington: American Psychiatric Press, 1989: 13 - 26. Prevedla Jasna Solarovič in Miran Možina.)

Enaindvajsetletni samski Ben je bil sprejet v Chestnut Lodge v zgodnjih šestdesetih. letih. Njegova psihiatrična bolezen se je začela, ko je v svojem rodnem mestu obiskoval kolidž, potem ko je utrpel dve izgubi: na skrivnosten način je umrla njegova prijateljica Amy (Benova mati je bila prepričana, da je naredila samomor, potem ko jo je Ben zapustil) in malo zatem je umrla stara mama po materini strani. To zimo je Ben postal depresiven, se ni mogel več skoncentrirati in je začel izostajati od pouka. Začel se je pritoževati, da ga nihče ne razume in da se ljudje okoli njega lažejo.

Potem ga je nekega dne sredi aprila Benova mati poslala po opravkih. Nikoli se ni vrnil. O tem, kaj se je dogajalo, je obstajalo nekaj rekonstrukcij. Materina zgodba je bila, da je potrkal na tuja vrata in povedal, da ima rak in sifilis. Tega človeka je prestrašil, tako da je poklical policijo, ki je zadržala Bena na opazovanju in ga nato poslala v bližnjo splošno bolnico. Druga verzija je bila, da je Ben potrkal na vrata Amyine hiše in sovražno ogovoril njenega očeta. V bolnišnični dokumentaciji pa je ostalo zapisano, da je Ben poskušal samomor z vdihavanjem ogljikovega monoksida iz avtomobilske izpušne cevi, potem ko se ga je zelo napil. V času opitosti naj bi nek moški tudi poskušal z njim imeti homoseksualni odnos. Sam Ben je povedal, da je poskušal samomor, vendar ni povedal kako.

Po vseh podatkih in izjavah pa se zdi, da je pri Benu prišlo do izbruha akutne psihoze. V splošni bolnici se je obnašal kot majhen otrok in po dveh tednih so ga premestili v privatno psihiatrično bolnico, kjer je ostal tri mesece zaradi halucinacij in blodenj. Prepričan je bil, da drugi ljudje mislijo, da je neumen in skrbelo ga je, da je homoseksualec. Nekaj tednov po sprejemu je Ben povedal, da se je želel ubiti in je medicinski sestri predal majhen žepni nožek. Povedal ji je, da se je nameraval vreči skozi okno, tako da so ga potem strogo nadzorovali in mu dali večje doze nevroleptika. Sanjal je, da ga je mučil nacistični častnik, ki je s svojimi rokami stisnil Benova moda in jih pritisnil ob svoje koleno. Gestapovec je bil v Benovih asociacijah povezan z njegovim terapevtom, ki se je spraševal, ali ima Ben v zvezi z njim homoseksualne fantazije. Kmalu zatem so Bena zaradi napada panike in hude agitiranosti v zdravnikovi sobi dali v prisilni jopič. Dozo nevroleptika so še povišali. Razmišljali so, ali bi mu dali tudi elektrošoke. Ben je bil še naprej depresiven in samomorilen. Bil je v stalnem paničnem stanju s preganjalnimi blodnjami in slušnimi halucinacijami (slišal je, kako ga kličejo po imenu). Ben je mislil, da ga bo njegov terapevt bodisi ubil, bodisi zapeljal. Osebe bolnice je vztrajalo, da mora Ben dobiti elektrošoke in zato ga je mama odpeljala v drugo bolnico, kjer je ostal tri mesece predno je prišel v Chestnut Lodge. Tudi zdravniki v novi bolnici so se tudi odločili, da so potrebni elektrošoki. Postavili so diagnozo: kronična nediferencirana shizofrenska reakcija.

Ben je bil prvorojenec. Bil je donošen, vendar je bil zadnjični porod težak in boleč. Ko je bil Ben star deset mesecev, je oče za eno leto odšel k vojakom. Mati se je takrat preselila nazaj k svojim staršem, vendar »ni zdržala« in se je po dveh mesecih vrnila v svoje stanovanje.

Malo je podatkov o tem, kdaj ga je mati prenehala dojit, kdaj je začel zadrževati blato in vodo ali o drugih dogodkih iz zgodnjega otroštva. Morda je bila Benova mati preveč raztresena, zmedena, da bi bila lahko pozorna na detajle njegovega življenja; kakršenkoli je že vzrok, se ni spomnila njegovih razvojnih korakov. Spomnila pa se je, da se je triletni Ben z jokom in napadom trme upiral odhodu v vrtec. Ben se je spomnil, kako ga je v tem času mučila ponavljajoča se mora, v kateri je bila »vojna«, ki se je kazala kot »eksplozija barv«.

Pomemben mejnik je bilo rojstvo sestre Jane. Takrat je imel Ben šest let. Po njenem rojstvu je postal bolj molčeč in ubogljiv. Nikoli več se ni pritoževal in vedno je naredil tisto, kar so mu naročili. Po drugi strani pa je Jane z neprestanimi zahtevami delala težave. Mati in oče sta hodila v službo in puščala otroka s hišno pomočnico Ano, angleško samsko žensko v petdesetih letih. V naslednjih letih sta otroka malo videla svoje starše, kar je morda bilo tudi dobro, saj je Benov oče z nasiljem zahteval disciplino: Bena je tepel s pasom ali ga klofotal ali zvijal njegovo roko. Benova mati pa je bila zavrta z mnogimi strahovi. Po drugi strani je Ana vodila gospodinjstvo s toplino in kompetentno. Benova mati je zato postala vse bolj ljubosumna in jo je odpustila. Kmalu zatem je Benov oče hudo zbolel in umrl šest mesecev kasneje, ko je bil Ben star deset let.

V osnovni šoli se je Ben držal bolj sam zase in na robu, nabirala so se neizživeta čustva. Situacija se je še poslabšala, ko se je mati pri Benovih trinajstih letih ponovno poročila; ločila se je en mesec kasneje. Pri Benu se je takrat razvila daljša depresija, v času katere je ostajal v svoji sobi in se ni igral z vrstniki. Mati se je zavedala, da je z njim nekaj narobe in ga je odpeljala k zdravniku. Po treh mesecih je Ben prenehal hoditi na ambulantne preglede. Rekel je, da ni bil depresiven, ampak da mu je bilo dolgčas in da je bil v »besen na družbo«. Kljub temu je ostal zelo tankočuten in ranljiv. Ko se je na primer gledal v ogledalo in mu ni uspelo počesati las, kot si je želel, je začel jokati.

V srednji šoli je imel povprečen uspeh in ni imel bližnjih prijateljev. Punc ni imel in je samega sebe v seksualnem smislu označeval kot »dojenčka«. Edino področje, kjer je bil uspešen, je bil šport: igral je nogomet in tenis. Vendar pa športno udejstvovanje ni izboljšalo njegovega socialnega življenja. Ob koncu srednje šole je postajal vse bolj odmaknjen, imel je težave s spanjem in je začel izostajati od pouka. Začel je s terapijo pri psihologu. Po šestih mesecih njune terapije se je vrnil v šolo, jo končal in sprejet je bil na kolidž. Ben je doživel adolescenco kot obdobje obupa, osamljenosti in odtujenosti. Na kolidžu so se stvari malo izboljšale. Ben je bil še naprej aktiven v športu in je postal sourednik časopisa v kampusu. Stanoval je v študentskem domu, vendar je poleti odhajal domov, kjer je pomagal pri strežbi v neki restavraciji. Imel je površne odnose z moškimi vrstniki, v odnose z ženskami pa se sploh ni spuščal, ali pa je imel nenadne, zelo intenzivne in ljubosumne ljubezenske afere: najprej z Amy, s katero je imel peting in nato kratko z Doris, s katero je imel spolni odnos. Nato je prišlo do Amyine nesrečne smrti in Benove prve psihotične epizode.

V Chestnut Lodge je Bena pripeljal rešilni avto. Bil je pod velikimi dozami nevroleptika, ki ga je redno dobival do nekaj dni pred sprejemom. Bil je omotičen in molčeč, neodzivna je bila celo njegova obrazna mimika. Kljub svoji molčečnosti je kazal sovražnost in jezo. K ljudem je pristopal čisto blizu in strmел v njih z grozečim pogledom. Ženske je ščipal po prsih in zadnjicah, k nekaterim strežnikom pa se je poskušal homoseksualno približati. Širokoustil se je, da je njegov penis daljši in večji od vseh drugih.

Ob sprejemu je psihološko testiranje pokazalo inteligenčni kvocient 108. Čeprav je pri tem pregledu govoril, ni bil zelo sodelujoč. Pri perceptivnih motoričnih nalogah je postal dezorganiziran, na podlagi česar so sklepali, da je njegov slab uspeh v šoli bil povezan z minimalno cerebralno disfunkcijo. Na projekcijskih testih je Ben pokazal malo domišljjskega materiala, dajal je vtis, da se namerno zadržuje, kot da bi hotel nagajati. Ob dveh slikah Tematskega aperceptivnega testa (TAT), ki sta kazali mlajšega moškega skupaj s starejšim moškim in žensko, je depresivno asociiral. Rekel je, da je starejši moški podoben njegovemu staremu očetu, vendar teh asociacij ni hotel bolj razviti.

Psiholog je zaključil, da je Ben vznemirljen, nestabilen, psihotičen mlad mož, čigar osrednji problemi so se razvili okoli reakcij na izgubo pomembnih bližnjih. Test je pokazal, da je Ben globoko anksiozen v zvezi z integriteto svojega telesa, še posebej svojih spolovil. Zelo je bil zaskrbljen v zvezi s kontrolo impulzov, še posebej agresivnih impulzov, strah ga je bilo destruktivnih posledic, ki bi jih ti impulzi lahko povzročili njemu samemu in drugim. V neodvisnosti je videl agresivno dejanje, ki sproži protiagresijo. Ben je dajal vtis, da si prizadeva vrniti se na varnejšo odnosno raven, torej da regredira na pozicijo predadolescentne odvisnosti. To je veljalo še posebej v odnosu do žensk.

Pri Benu niso mogli odkriti sistematiziranih blodenj ali drugih stalnih motenj mišljenja, vendar pa je imel zelo izkrivljene ideje o sebi in svojih odnosih do drugih. Diagnoza je bila katatona shizofrenija v delni remisiji.

Za Benovega terapevta so izbrali doktorja Schwarza, mladega zdravnika, ki je pred kratkim začel z izobraževanjem na psihoanalitskem inštitutu. Ben je bil eden od njegovih prvih primerov na Chestnut Lodgeu. Dr. Schwarz je menil, da je Benova bolezen bolj reaktivna (to je odgovor na razne izgube) kot pa kronična. Dobri prognostični znaki so bili, da je Ben v preteklosti lahko zadrževal in omejeval svoje simptome in da je relativno dobro funkcioniral na kolidžu in s svojimi prijateljicami. Po drugi strani je bil obremenilni faktor neustreznost osebnostni razvoj. Če tega neugodnega razvoja terapija ne bi spremenila, bi to lahko povzročilo probleme v prihodnosti.

Nobena od teh idej ni dr. Schwarzu veliko pomagala v prvem srečanju z Benom. Bena je na prvo terapevtsko seanso pripeljala sestra. Terapevt je stopil na hodnik in rekel: »Jaz sem dr. Schwarz.« Rokovala sta ste. Ben je vstopil in dr. Schwarz je rekel, da se lahko usede kamor hoče ali pa se uleže na kavč.

Ko je dr. Schwarz kasneje razmišljal o svoji zgodnji uporabi kavča, je rekel: »Ne vem, zakaj sem mu takrat to rekel. Verjetno je bilo to delno zaradi mojega strahu in delno v skladu z mojo teorijo v tistem času, kako naj bi se kavč uporabljal.«

Ben se je takoj ves tresoč ulegel na kavč s široko razkrcenimi nogami. Nekaj minut je bil v tem položaju, nato pa je svoje spolovilo najprej pokrtil z levo roko in nato še z desno.

Dr. Schwarz je takole nadaljeval z opisom prvega srečanja: »Rekel sem mu, da bom njegov zdravnik. Kmalu se je dvignil in začel raziskovati sobo. Odprl je vrata in bral ploščice z napisi, dr. Schwarz, dr. Billings (takrat sva delila sobo). Nato se je spet ulegel na kavč, pa spet vstal, stopil k mizi, vzel mojo pipo in začel z njo trkati ob tla v počasnem, opreznem ritmu.

‘Ne delaj tega!’ sem mu rekel. Pipo je položil nazaj, kjer je bila prej in se usedel poleg mene. Zazrl se je vame in v ritmu njegovih počasnih gibov sem mu rekel: ‘Čutim, da si v hudih težavah.’

Ponudil mi je desno roko in nato še levo roko, tako da je križala desno. Nato sva sedela držeč se za roke. Nato je vstal, odšel k vratom in močno brnil vanje. V tistem trenutku je zgledal precej grozeč. Nato se je vrnil in spet sva se držala za roke, enako kot prej. Nato se je spet ulegel na kavč in kmalu je začel smrčati. Spal je štirideset minut,

ko sem ga zbudil in mu rekel, da je najinega srečanja konec. Vprašal sem ga, če ima še kakšna vprašanja v zvezi z bolnico.

‘Ne,’ je rekel.

Povedal sem mu, kakšen je dnevni red v bolnici, nato sva si stisnila roki v pozdrav in je odšel.«

Tako se je začel odnos, katerega začetek vsekakor ni bil lahek.

Podobno težak je bil začetek za oddelčnega zdravnika dr. Simmonsa. V prvih treh tednih Benove hospitalizacije so nevroleptik postopno ukinili. Med drugim se je Ben nag z erekcijo sončil na verandi in predlagal spolne stike tako moškim kot ženskam. Dotikal se je žensk. Ko se je pogovarjal, je k sogovorniku pristopil bližje kot normalno. Vse to je osebe bolj dražilo kot strašilo. Kadarkoli so intervenirali, je Ben razlagal, da je vse to le šala in je obljubljal, da bo s tem prenehal. Če so mu ponudili kakšno drugo dejavnost, je sodeloval, ko pa se je končala, je spet počel isto kot prej.

Na terapevtskih srečanjih z dr. Schwarzem se je kmalu začel ponavljati isti vzorec. Ben je na začetku terapevtske seanse postavljал neustrezna vprašanja, na primer: »Ali ste v zadnjem času kakšno položu?« Potem je postavljал še druga vprašanja, na katera naj bi terapevt odgovoril. Dr. Schwarz je občasno komentiral ali sam kaj vprašal. Nenadoma bi ga Ben sredi stavka prekinil in rekel: »Ali grem lahko spat?«

Dr. Schwarz mu je odgovoril, da je to odvisno od njega. Ben je nato skoraj vedno zaspal, se prebudil ob koncu seanse, podal zdravniku roko in rekel: »Lep dan želim!«.

»Enako, Ben,« je odvrnil dr. Schwarz.

Ponavljjanje je ustvarilo domač teren tako za pacienta kot terapevta. Nastal je prostor, kjer je Ben vedno znova lahko napadal (z vsiljivimi, nespoštljivimi vprašanji), se umikal (v spanec) in nato poskušal popraviti storjeno (rokovanje). Dr. Schwarz se je spomnil na psihološke teste, ki so opozorili na Benove probleme v zvezi s kontroliranjem agresivnih impulzov in na njegov strah v zvezi z destruktivnimi posledicami zanj in za druge. Ben je ta problem udejanjal v transferu.

Na nekem drugem srečanju je Ben vprašal: »Kakšen zafukanec ste?« nato se je ulegel na kavč in je povedal, da je telefoniral svoji materi. Ena od Benovih blodenj je bila, da so mater kot ujetnico pridržali v drugem delu bolnice. Odleglo mu je, ko je ugotovil, da je na drugi strani telefona živa in zdrava. Ben je nato dodal: »Mislim, da bom zaspal.«

»Zakaj boš to naredil?« je vprašal dr. Schwarz

»Dobro plačam.«

»Da. Zakaj bi prespal nekaj, za kar dobro plačaš?«

Ben je ubogljivo ostal buden. Na koncu seanse je prdnil in rekel: »Kaj mislite, kaj je bilo to?«

Terapevt je molčal.

»Daj no, ti smrkav idiot, kaj misliš, da je to bilo?«

»Mislim, da je to bil prdec.«

»Da, ampak kaj meniš o tem?«

»Morda B +.«

Ben se je zakrohotal in rekel: »Si prepričan, da ni A -?«

Ko je na eni od naslednjih seans Ben spet spal, je terapevt skoraj prišel do meje svoje tolerance. Sam pri sebi si je mislil: »Če se hoče mali pezde bojevati, se bova pa bojevala!« Spoznal je, da bi rad Bena stisnil k vratom in ga nato zavihel na kavč in mu naznanil, da se analiza začne. Dve seansi kasneje je Ben rekel: »Lahko bi postal nasilen. Kaj bi ti takrat naredil?«

»Branil bi se,« je odvrnil dr. Schwarz.

»To zveni razumno,« je rekel Ben.

Na začetku tretjega meseca po sprejemu so Bena fizično omejili. Predvsem zaradi tega, ker je spolno nadlegoval ženske, so ga dvakrat na dan zavili v mrzle mokre rjuhe. Dr. Schwarz ga je obiskoval, ko je bil tako zaviti in mu je držal cigarete ali mu dajal kavo. Pet ali šest dni je Ben kričal, kolikor je zmogel, včasih je govoril kakšne banalnosti, vendar je pogosto inkoherentno kričal. Dr. Schwarz je zatiskal ušesa, ker je zganjal tak hrup.

»Kaj je narobe?« je Ben vprašal.

»Tak hrup! Vendar kar nadaljuj in vpij, če hočeš!«

»Povedal ti bom preden bom začel, v redu?«

»V redu,« je odvrnil dr. Schwarz.

Od takrat je Ben rekel »zdaj« ali »pripravljen« preden je začel s svojimi ušesa parajočimi kriki.

Ob koncu tretjega meseca je Ben začel kazati sposobnost samoopazovanja. Povedal je, da je bil dezorientiran in da je mislil, da je v peklu, ko je prišel v bolnico. Zdaj je menil, da so mrzle mokre rjuhe povzročile, da mu je penis še bolj zrasel. Povedal je, da je njegov glavni problem ta, da je njegov penis prevelik.

V naslednjih treh mesecih je Ben v času terapevtskih seans ostajal v postelji. Ko se je dr. Schwarz pojavil na oddelku, se je Ben takoj ulegel in zaspal. Če ni zaspal, je pogosto celo uro bral. Ob koncu tega obdobja je postalo njegovo obnašanje na oddelku bolj konvencionalno. Tako je spet lahko sam hodil po območju bolnice in je vsak dan delal po nekaj ur v trgovnici, ki so jo vodili pacienti.

Glavna sestra je menila, da je razlog za spremembo v Benovem vedenju ta, da so ga preselili v drugo sobo, ki jo je delil z drugim pacientom. Kmalu po selitvi je Ben prenehal z obscenim obnašanjem in govorjenjem. Do svojega novega cimra se je vedel kot oče ali veliki brat. Ben se je obnašal kot ponižen majhen deček. Postal je bolj zgovoren, vendar so bili njegovi stavki kratki in besede preproste. Vsebina pogovora se je stalno spreminjala. Pritekel je na oddelek in rekel: »Uganite, kaj sem pravkar naredil!« ali »Uganite, kaj sem pravkar videl!« ali pa je iskal pomoč osebja zaradi tega, ker se je urezal. Osebe je do Bena razvilo topel odnos in sestre so prekinile svoje delo, da bi mu prisluhnile ali mu pomagale. Ben je še vedno občasno pobesnel, vendar je nato vedno znova pojasnil, da je to bil le napad besa in nič več.

Spolno nadlegovanje se je vse bolj pogosto spremenilo v šalo. Tako je na primer enkrat objel delovno terapevtko, ki je zavpila: »Ostani pri tem!« To je postala šala, ki se ji je smejala cela bolnica. (op.p. - nemogoče je v tem primeru iz angleščine v slovenščino prevesti humorni vidik tega dogodka. Delovna terapevтка je v angleščini zavpila: »Hold it!«)

Osebe je opazilo, da je Ben zainteresiran za pomoč drugim pacientom in da se je večkrat prostovoljno javil za spremstvo pacientom, ki so to rabili. Pacienti so ga imeli radi, čutili so njegovo toplino.

Ben je pridobil svojo toplino in nekakšno manično kvaliteto delno preko identifikacije s svojo materjo. Ko ga je enkrat prišla obiskat, je vstopila v sobo socialne delavke z majhno vrečko, ki je bila polna revij Playboy, miniaturnih čokolad in žvečilnih gum. Pred socialno delavko se je hvalila, kako bistro se je spomnila, da je vse dala v to majhno vrečko. Potem je prišel Ben in trepljala sta se po hrbtih kot dva tovariša na srečanju starih sabelj.

V juniju, šest mesecev po sprejemu, je Ben te manične kvalitete začel vnašati v baseball, ki so ga pacienti igrali v prostem času. Začel se je hvalisati, da lahko udari žogico tako močno, da bo letela dvesto metrov in je začel pretiravati v opisovanju tega, kaj vse v tej igri zmore. Na treningih se je širokoustil, dokler ni prišlo nasprotno moštvo. Takrat

so mu njegovi soigralci rekli, naj utihne.

Dr. Schwarz je spoznal, da deluje Benova grandioznost kot obrambni mehanizem. Rekel je Benu, da je težko, če moraš biti ves čas perfekten. Spraševal se je, če ni morda razlog Benove depresije to, da ni mogel izpolniti ciljev, ki jih zaradi predimenzioniranosti sploh ni bilo možno doseči. Kljub tej intervenciji je Ben najprej še naprej prikazoval sebe kot potencialnega mednarodnega heroja vsem, ki so ga bili pripravljeni poslušati. Vendar pa je kmalu izrazil tudi manj veličastni del sebe. Dr. Schwarzu je povedal o ženski, ki je lahko pretekla sto metrov v 12,4 sekundah in priznal, da sam tega ne zmore v manj kot trinajstih sekundah. Do oktobra je Ben v svojem govorjenju postal skromen in če je prej hodil po sobi nag, je zdaj pazil na to, da je oblečen. Držal se je diete in shujšal, tako da ni bil več videti kot predebel majhen deček.

Do novembra je Ben začel govoriti o življenju zunaj bolnice in se je začel spominjati svojih izkušenj na tak način, da je kazal sposobnost videti sebe v časovni perspektivi. Tako je na primer rekel: »Kakšno, vraga, misliš, da je bilo moje življenje? Oče mi je umrl pri desetih letih, moja mati je bila razbitina in z mojim starim očetom je bilo nemogoče skupaj živeti.« Nato se je nasmehnil in dodal: »Mama je bila trmasta. Tudi jaz sem tak.« Ben je začel dajati vtis, da je pripravljen na življenje zunaj bolnice, čeprav je še rabil terapijo in nekaj mesecev kasneje je bil odpuščen iz bolnice in je začel hodit na ambulantne kontrole. Na dan odpusta iz bolnice si je kupil avtomobil. »Vedeti moraš, da imam res rad avtomobile,« je povedal dr. Schwarzu.

Po odpustu iz bolnice je Ben začel odnos s poročeno pacientko, gospo Jones, ki je bila v preteklosti do sebe in drugih precej destruktivna. Po dveh mesecih je z gospo Jones prekinil. Na seansi v januarju je Ben prvič spregovoril o samozadovoljevanju. Potem je povedal o svojih sanjah, v katerih je bil v avtu s štirimi prestavami. Rekel je: »Zelo čudno je, da me ni bilo strah. Nekako sem znal ravnati s prestavami. Lahko sem prestavljal iz prestave v prestavo.« Dodal je, da nima pojma, kaj bi te sanje lahko pomenile. Dr. Schwarz je Benu povedal, da bi sanje lahko pomenile, da je Ben razmišljal o tem, da bi menjal več žensk. Sanj ni povezal z Benovim samozadovoljevanjem niti s tem, da je Ben večkrat spraševal dr. Schwarza o njegovem avtu in štirih prestavah. V tistem času je Ben znal voziti le avto z avtomatskimi prestavami in dr. Schwarz ni hotel prizadeti njegovega ponosa.

Benovo zdravljenje se je zaključilo. Ben o zaključku terapije ni razglabljal. V enem od svojih zadnjih zapiskov je terapevt zabeležil, da se je Ben spomnil skoraj vsega, kar se mu je dogajalo v obdobju akutne psihoze. Dr. Schwarz je upal, da bo Ben šel še naprej, torej da se ne bo samo spominjal, temveč da bo razvil še bolj abstraktno radovednost o svojem življenju in da bo morda integriral svojo psihotično izkušnjo.

Kaj se je od tega uresničilo? Čeprav ni nobenih podatkov o tem, kako je potekal proces zdravljenja od sanj o štirih prestavah do zaključka, imamo na voljo zapis o izidu. Petnajst let po začetku zdravljenja so z Benom opravili follow-up intervju.

Ben je bil čokat, šestintridesetletni moški z naočniki prijetnega izgleda. Bil je ustrezno oblečen in iz njegovega vedenja se je dalo sklepati, da je njegova inteligenca nad povprečjem. Na začetku intervjuja je rekel, da upa, da bo njegovo sodelovanje v follow-up raziskavi pomagalo človeštvu in potem je postavil več vprašanj o metodi, s katero so izsledili njegov naslov. Večkrat je iskal zagotovilo o varstvu podatkov.

Ben je v intervjuju povedal, da je po odhodu iz Chestnut Lodgea zaključil kolidž v bližini. Potem je na vzhodni obali tri mesece poučeval v osnovni šoli, vendar so ga začeli učitelji in otroci »motiti;« delo je postalo zoprno. Ben ni ali ni hotel bolj natančno opisati, kaj naj bi to pomenilo. Prenehal je s poučevanjem in odpotoval v Quebec, kjer

se je vpisal v tečaj joge, ki je trajal celo poletje. Denar za tečaj in preživetje je zaslužil z raznašanjem časopisov in z delom pri posredniku avtomobilov.

Jeseni je Ben odpotoval v Colorado. To štirimesečno obdobje je opisal kot »prehod v svojem življenju; bilo je, kot da bi zapustil svoje otroštvo in postal odrasel.« Učil je jogo za denar in tudi delal kot prostovoljni učitelj joge na psihiatrični kliniki. »Preprosto sem bil tam in govoril z ljudmi,« je rekel. Nato je sledil nenadni domislici in se vrnil na vzhod. Vožnja nazaj po deželi je bila zelo dobra izkušnja. Potem se je iz razlogov, ki mu niso jasni, naselil v mestu, kjer je Chestnut Lodge. »Ko sem prišel sem,« je rekel, »sem se počutil, kot da sem se znova rodil. Začel sem se bolje počutiti in v življenju mi je šlo na boljše, odkar sem bil tu in tako me je vleklo nazaj v ta kraj.« V tistem času ni bil uradno zaposlen, ampak »se je ukvarjal s pisanjem in zares užival življenje.« Imel je prijateljico Ruby.

Ruby in Ben sta se poročila po šestih tednih poznanstva. Ruby je delala v bližnjem mestu, tako da sta se preselila tja. Ben je za šest mesecev delal kot pomočnik učitelja v šoli za čustveno prizadete otroke. Potem je spet delal kot preprodajalec avtomobilov, vendar se mu je zazdela ta služba nepoštena in je zato prenehal. Leto dni je reklamiral časopis in ga nato prodajal. V času follow-upa je Ben tri leta delal v komisijski prodajalni čevljev v veliki blagovnici. Službo je ocenjeval kot zadovoljujočo predvsem iz finančne plati. »Kar s to službo dobim, je denar. Imam rad nekatere ljudi, s katerimi delam in včasih so mi všeč nekateri kupci,« je rekel. »Uživam v družabnosti in v možnosti pogovarjanja; potem mi spet bolj paše če, se umaknem, če sem zares sam. To še vedno potrebujem.«

V času follow-upa je imel Ben dva otroke, sina v otroškem vrtcu in osemnajstmesечно hčerko. Ben in njegova žena sta skupaj zaslužila 35.000 USD na leto. Prijateljske stike sta navezala s sosedo, ki je bila ločena. Ben je tudi hodil na izlete ali tenis z moškimi prijatelji, vendar se ni čutil blizu z nobenim, edina možna izjema je bil Ralph. Ben je rekel, da za druge Ralph izgleda kot njegov prijatelj, »vendar imajo vse stvari dve ravni. Zunanji izgled stvari ni vedno enak tistemu, kar se dogaja znotraj.« Ralph ni delal v isti blagovnici, vendar sta v prostem času šla skupaj na sprehod ali pa na plavanje.

Ben je imel dober odnos s tastom, upokojenim mizarjem, ki se je zanimal za Bena in zanj naredil pohištvo. Naredil je zelo lepo zibelko za dojenčka in posteljo za Eddyja, ki je hodil v vrtec.

Podobno kot z lastno družino Ben ni bil v dobrih odnosih s svojo sestro. Menil je, da slabo ravna z mamo. Ben je bil prepričan, da so njegove prejšnje probleme povzročile družinske napetosti. »Moja stara mama in mama se nista dobro razumeli in jaz sem bil ujet med njima. Razne stvari so se dogajale po očetovi smrti. To je bila ena od stvari, zaradi katerih se nisem mogel učiti in biti uspešen v šoli ali kjerkoli.« Ben je čutil, da se je v času zdravljenja spremenil. »V svoji duši se zdaj čutim kot pesnik. Počutim se srečen. Gledam sneg in se počutim srečen. Samo gledam stvari in se počutim v svojem življenju srečen. Še posebno ko gledam svoje otroke. Gledam Eddyja in si mislim, če se ne bi nekako izvlekel in vsaj preživel, potem naju ne bi bilo tukaj.«

Ben je zanikal, da bi imel samomorilne misli, resno depresijo ali simptome povezane z motnjami mišljenja, kot so paranoidno mišljenje ali halucinacije. Eno leto po odpustu iz bolnice pa je zbolel za ulkusom. Menil je tudi, da zaradi neke nezavedne anksioznosti tudi škrtja z zobmi. Ponoči je nosil posebno zobno protezo, da bi zaščitil svoje zobe. Poročal je o tem, kako včasih začuti, da je srečen: »Živ in zdrav, moje telo deluje; prodal bom veliko čevljev in srečal veliko ljudi; počutim se res dobro.« Spet pa so bili trenutki, ko je začutil, da ne dela dovolj s svojim umom in telesom, da ne uresničuje svojih potencialov. Ben je menil, da njegovi srečni trenutki niso podobni manični agitaciji, ki jo

je doživel v bolnici, niti da so trenutki potrnosti podobni bolečini psihoze. Spominjal se je časov, ko je to, da sem poskušal najti nekaj dobrega v samem sebi, zahtevalo velik napor. Hotel sem ostati cel dan v postelji ali umreti. Zdaj se nikoli več ne počutim tako. Ko se včasih počutim res slabo, bi hotel zbežati, vendar samo v domišljiji in vedno znova spoznam, da tega ne morem narediti.«

V odgovorih na relativno nestrukturirana vprašanja je Ben postal anksiozen in neka-ko dezorganiziran. Kadarkoli je v intervjuju povedal o sebi nekaj, kar je imelo negativni prizvok, je začel brez veze nakladati o poeziji, reinkarnaciji ali filozofiji, očitno zato, da bi racionaliziral svoje težave. Npr. v intervjuju so mu postavili vprašanje, kdo je bil po njegovem mnenju odgovoren za glavne odločitve v njegovem življenju.

»Jaz,« je odvrnil.

»Na primer?« je vprašal izpraševalec.

»Na primer kakšen avto naj kupim, no na nek način zelo vpliva Ruby. Npr. v zvezi z otroki; jaz pravzaprav nisem želel drugega otroka. Potem sva poskušala imeti še enega. Včasih mi je zaradi tega žal, saj se mi zdi, da je postalo življenje bolj komplicirano. Včasih o življenju ne čutim tako pozitivno in si mislim, presneto, zakaj naj bi spočel še eno življenje? Ko si poročen, ne moreš več delati vsega po svoje; moraš se odločiti, kje boš živel, kakšen avto boš kupil, zakaj boš potrošil denar. Veste kaj, ljudje nimajo veliko moči v življenju. Nosi nas tok, rodiš se in umrl boš po določenem času in si tu in imaš iluzije svobode v zvezi z mnogimi stvarmi.« Na splošno je Ben v intervjuju dobro sodeloval, vendar je izpraševalki zavidal njen položaj strokovnjakinje za duševno zdravje in da bi se zavaroval pred zavestjo o svoji zavisti je njun odnos seksualiziral. Začel je flirtati z njo in nakazovati, da bi lahko imela avanturo, ker je imel ta dan prosto.

Na izpraševalko je naredilo velik vtis to, da je Benu uspelo vzdržati v službi tri leta, se poročiti in biti oče kljub stalnim paranoidnim skrbem, kljub intenzivni zavisti do tistih, za katere je menil, da so bolj uspešni v svojem življenju kot on in kljub konfliktom v zvezi z odvisnostjo, intimnostjo in odgovornostjo. Ben je redno delal jogo kot način »osredotočanja« samega sebe in za »kontroliranje« samega sebe. Veliko let je bil vegetarijanec in je veliko pozornosti posvečal dobri fizični kondiciji. Poudarek, ki ga je dal temu, da bi bil fizično močan, je kazal na njegovo skrb, da bi bil notranje povezan in celosten.

Ben je bil zelo odvisen od svoje žene in morda zaradi te odvisnosti seks z njo ni bil povsem zadovoljujoč. Imel je občasne avanture, o katerih je rekel: »Za zakon je verjetno boljše, da se ne igraš okoli, tako glede energije, denarja, ali glede tega, da lahko prizadeneš drugega. Kajti če z nekom spim, to pomeni, da bom to osebo ljubil. Ne bom spal z nekom samo zato, da bi spal z nekom. Torej to ne vodi nikamor. To bi bilo verjetno brezplodno. Poleg tega je tu še krivda, čeprav si racionalno rečeš, da je v redu.«

Ben ni bil nikoli več sprejet v bolnico, niti ni jemal psihoaktivnih zdravil. Kratko se je srečal s psihoterapevtom po povratku iz Colorada in je čutil, da je nekaj pozitivnega pridobil iz tega odnosa.

Izpraševalka je vprašala Bena, na kaj pomisli, ko se spomni svoje izkušnje v Chestnut Lodgeu.

»Spomnim se športa,« je rekel. »Spomnim se, kako sem igral z drugimi tenis ali baseball. Spomnim se tudi na nekaj ljudi, ki sem jih tam spoznal. Spomnim se, kako mi je šlo na bolje, spomnim se sončnih dni in pomladi, kot da se je nenadoma dvignila siva senca in sem se začel počutiti bolje. Spomnim se tudi mokrih hladnih rjuh, v katere so me zavijali. Dolgo časa sem jih nosil. Spomnim se nekaterih zdravnikov; s toplo hvaležnostjo mislim na nekatere zdravnike, ki so mi poskušali pomagati. Spomnim se denarja, koliko denarja sem tam potrošil. Mislim si, kako bi bilo lepo spet imeti toliko

denarja kot takrat, vendar mislim, da imam več pozitivnih kot negativnih spominov na tisti kraj.«

»Ali lahko poveste, kaj je bila tam za vas najbolj terapevtska izkušnja?«

»Najbrž to, da sem odšel iz svojega domačega okolja in da so mi nehali dajati zdravila.«

Ben je povedal, da je bila najmanj terapevtska izkušnja to, da so ga dali v mrzle mokre rjuhe, vendar je dodal: »Mokre mrzle rjuhe so bile najbrž dobre, ker so me prisilile, da sem razmišljal in bil pri miru. Prav za to se gre tudi pri jogi, pomaga ti, da sedi pri miru in samo opazuješ svoje misli: spoznaš, da nobena od misli ne bo prevladala nad tabo. Spomnim se, kako sem kadil cigarete, ko sem bil zavit in kako so mi jih ljudje držali ali pa so mi dajali pijačo. Ko sem bil nepokreten, so ljudje skrbeli zame. Mogoče sem se takrat počutil kot dojenček ali nekaj podobnega v toplem okolju. Veste, tam sem imel nekaj dobrih prijateljev. To so bili dobri odnosi.«

Izpraševalka je vprašala Bena, kako se je ujel s svojim terapevtom.

»Ne vem,« je rekel Ben, »Ko sem prišel tja, sem bil v slabi koži. Mislim, da je bi dober človek, vendar sem se mu precej upiral. Mislim, da bi bilo enako s komerkoli drugim, razen če ne bi bil nekdo kot Carl Jung, vendar nisem niti hotel ali bil sposoben govoriti s kakšnim modrim starim človekom, tudi s kakšnim super očetom ali starim očetom. Mislim, da sva se ujela tako dobro, kot bi se ujel s kom drugim. Spomnim se, da sem se z njim veliko pogovarjal o avtomobilih. Enkrat me je odpeljal na športno tekmovanje. Šla sva skupaj na košarkarsko tekmo in res se je zanimal zame kot osebo. Ne vem, ali je bil to del terapije ali ne, najbrž je bil. Vendar se je zdelo, da mu ni mar zame le zaradi kariere ali česa podobnega, ampak me je res dobro poslušal. Bil je dober terapevt.«

Izpraševalka je začutila, da je bil Benov povratak na vzhod pomembna prekretnica v njegovem življenju. Čeprav je pred tem končal kolidž, je v bistvu živel nomadsko brez močne navezanosti na kakšen poklic ali osebo, kot da bi bil njegov občutek samega sebe odvisen predvsem od samote in izolacije. Na čuden način pa je v Coloradu Ben nekako našel svojo identiteto in razvil dovolj integriranosti, da je razvil pomembne odnose. Hitro je našel ženo: Ruby, solidno, materinsko osebo. Vrtoglava naglica, s katero se je oženil, kaže, da je bil Ben osebno pripravljen na poroko. Če je imel potrebo po pretirani odvisnosti, je bil vsaj sposoben najti nekoga, ki je bil v bistvu dober zanj. Ruby je imela službo, je bila očitno stabilna in pripravljena deliti svoje življenje. Iz njegove pripovedi se je dalo sklepati, da mu dobro ustreza. Čeprav je Ben razmišljal »kako bi odšel«, ko »so postale stvari preveč komplicirane«, tega ni naredil. Seks z Ruby ni zadovoljil vseh njegovih potreb, zato je imel občasne avanture, vendar je lahko užival in bil igriv tudi v odnosu z ženo. Ben je povedal, da sta včasih imela seks kar sredi prepira; med seksom sta vpila drug na drugega. »To je zares smešno,« je rekel Ben »med seksom počneva cel kup smešnih reči, npr. pojeva Odo radosti ali dava gor plošče.«

Ta vinjeta je izpraševalki pokazala, da lahko Ben v svojih odnosih prenese širok razpon čustev. Iz tega se je dalo sklepati, da se je Benova sposobnost za objektivne odnose s časom razvila. V srednji šoli npr. je bil osamljen in ni hodil na zmenke. Na kolidžu je bila za njegove odnose značilna idealizacija in preveliko vlaganje v odnose, ni bil sposoben prenesti izgube objekta. V času followupa pa so bile Benove strategije bolj fleksibilne in imel je bolj realističen, manj idealiziran pogled na ljudi.

Na vprašanja, kako se odziva na frustracije, je Ben odgovoril: »Včeraj sem se zares razjezil. Mislil sem iti ven na kavo, ko je nekdo nenadoma vrnil par čevljev in istočasno mi je moj šef naročil, naj pospravim polico. Nekako sem zdržal. Zamislil sem si, da bom počakal in stvar uredil po koncu službe. Vedel sem, da bom moral nekaj storiti kasneje.

Projiciral sem samega sebe v prihodnost. Za take stvari imam zdaj občutek humorja. Kakšen smisel ima, da bi se razburjal zaradi majhnih stvari? Ne dopustim, da me ljudje pohodijo. Hočem, da me obravnavajo na fair način, nočem biti predpražnik, vendar tudi ne preveč agresiven. Še vedno se ukvarjam z jogo. Tako sem naredil vajo iz joge in zame je to zares zdravo. Me osredotoči, postavi me v tu in zdaj, začnem se dobro počutiti v zvezi s sabo in življenjem, da sem se naučil te veščine in da se lahko osredotočim. To mi pomaga, saj vem, da imam ta prostor v sebi in da ga lahko vedno znova najdem.«

Ta odgovor je izpraševalki pokazal, da se Ben lahko v frustrirajoči situaciji notranje distancira in jo pogleda s humorne strani. Po drugi strani je tudi rabil jogo, narcistično preokupacijo, da je lahko oblikoval jasn občutek samega sebe.

Na splošno je bil Ben bolj zadovoljen s svojo identiteto starša in moža kot s svojo poklicno identiteto. Povedal je, da prodaja čevlje samo zato, da podpira svojo družino; edini razlog, zaradi katerega bi morda še iskal terapijo, bi bil, da bi delal na poklicnih ciljih. »Za prodajalca imam sposobnosti, kar je v redu,« je rekel. »Vendar mislim, da bi rabil več vodenja za to, da bi odkril, kaj bom počel do konca svojega življenja.«
